

Morgen gaat het beter

Diederik Vandendriessche

*Onmacht en rechtloosheid ontbinden
de ziel, die langzaam onpersoonlijk wordt.
Zo zal ze beter passen in het blinde
systeem van kaarten dat zijn tafel torst.*

*Verraden krachten richten zich op deze
mens met het enige tekort:
dat hij mij zólang zal genezen
tot ik een ander word.*

(Uit het gedicht 'Directeur' van Gerrit Achterberg)

Dit korte verhaal is gedeeltelijk gebaseerd op de brieven van Valère M. en op de gesprekken die de auteur met hem voerde.

1.

Het nieuwe interieur oogde wat vreemd, maar toch had hij het bevrijdende gevoel weer eventjes thuis te zijn. Hij zou er nog in geen jaren aan gedacht hebben om ook maar iets te veranderen aan de oude vertrouwde inrichting, laat staan het voor te stellen aan Jacky of Ellen. Maar hij kon zich uiteindelijk wel vinden in de aanpassingen die Ellen doorgevoerd had. Hij moest toegeven dat ze smaak had. De lichtblauwe verf op de muren, die het bruine behangpapier vervangen had, zorgde voor een rustgevende sfeer. Bij het binnenkomen had hij gezien dat er niemand op de barkruk zat, die jarenlang zijn vaste stek was geweest. Zo hoorde het uiteindelijk ook voor de enige plek op aarde die hem met open armen ontving, waar hij de koning te rijk was, waar zijn zitplaats nooit aan een ander werd toegekend.

Lieve M,

Mijn bakker om de hoek heeft speciaal voor vandaag een lekkere koek gemaakt, zo'n koek die de Fransen 'galettes de roi' noemen. Zoals de legende het wil op Driekoningen, mag je jezelf voor één dag koning wanen als je de boon in het deeg vindt. Bij gebrek aan concurrenten was ik de gelukkige en zo ga ik vandaag als koning door het leven.

Alsof hij er nooit weggegaan was, had hij zich zonder blikken of blozen op zijn oude plek neergeveleid. Althans, zo leek het toch, want diep in zichzelf had hij gevoeld hoe zijn hart tekeering op het moment dat hij de deur met een zachte duw geopend had. Zouden ze hem nog wel verwelkomen, nadat hij jaren geleden zonder enige verklaring uit hun leven verdwenen was? Zouden ze hem nog willen bedienen en de lege glazen voor volle vervuilen, zoals vroeger automatisch gebeurde? Zouden ze hem niet met zijn hele hebben en houden buitensmijten? Zouden ze hem überhaupt nog wel herkennen? Zouden ze hem...

'Hier, zeg, de Walter!', riep Jacky plotseling, toen hij vanuit de keuken de kroeg kwam binnengelopen om achter de toog verder te doen met de afwas. 'Zijde gij teruggekeerd, mijne jongen? Ge hebt eindelijk door waar het goed is, allez! Walter keek aarzelend op, maar was verrukt om Jacky terug te zien. Hij kon echter niet onmiddellijk antwoorden. Slechts één gedachte flitste door zijn hoofd: drank, vocht aan de lippen, verkoeling in de keel, en wel zo snel mogelijk, om die bibberende handen tegen te houden en vooral om de angst uit de aderen te bannen.

Lieve M,

Om te beginnen moet ik je vertellen dat ik deze keer uit een zeer moeilijke periode kom en wil meteen mijn excuses aanbieden voor dat absurde getefoneer; echt absurd was het nu ook weer niet, want bij het horen van je stem hervond ik mijn plaats in de realiteit.

Ik heb voor mezelf het beeld willen onderzoeken van de springerigheid van mijn geest en heb daarom mijn eigen gedachten en hun vertakkingen geobserveerd. Het gebeurt immers zelden dat een gedachtegang zich van begin tot einde in gestaag tempo voltrekt: hij wordt telkens afgeleid door pijn of dorst, maar vooral door een herinnering of associatie die binnenvalt en van geen wijken weet. Het echte onderwerp van mijn zwerftocht is misschien het denken zelf.

'Nen drieëndertiger van 't vat voor mij,' riep hij plots. Hij schraapte zijn keel. Het was voorlopig het enige wat hij gezegd kon krijgen.

'Ah, de gewoonten van toen zijn precies nog niet verdwenen.' Jacky sprak plots met luidere stem, alsof hij een muziekstuk zong dat met een crescendo naar zijn hoogtepunt ging. 'Ik dacht nochtans dat ge ging vragen of ik geen kalf wilde slachten voor de verloren zoon, haha.' De sjofel geklede oude man aan het tafeltje in de hoek liet een diepe rochel horen die moest doorgaan voor een lach.

'Longkanker!' fluisterde Jacky Walter toe.

De blik die op Jacky's gezicht verschenen was bij het stellen van de diagnose, gaf Walter een warme gloed. Het deed hem denken aan de jarenlange verstandhouding die hem telkens weer naar dit café geleid had, maar die hem uiteindelijk ook nog dieper in de put had geduwd. Bij die bedenking, een mooi voorbeeld van de tragikomedie van zijn bestaan, kon Walter zijn lach niet inhouden, iets wat Jacky onmiddellijk opmerkte. (Jacky zag alles. Jacky was meer dan een Ganymedes die de dronken goden op de Olympus bediende: hij was Zeus zelf.)

'Ge moet daarmee niet lachen. Die heeft hier nog een schuld staan van ettelijke duizenden franken, allez honderden euro's, en zal het waaarschijnlijk nooit kunnen betalen. Hoe denkt gij dat ik ooit aan een florerende commerce geraak? Ik denk er sterk aan om rente te vragen op al die schuldenboekjes. Ik heb er nog zo eens een gekend die jarenlang niks betaalde en het dan opeens is afgetrapt.'

Jacky keek Walter indringend aan, terwijl hij zijn drieëndertiger op de toog voor hem neerzette. Walter wist dat hij het over hem had, realiseerde zich plots dat hij vandaag eigenlijk ook niet genoeg geld bij zich had, maar kon zijn zinnen momenteel maar op één ding zetten: een ferme slok van het bier en dan zouden we wel weer zien. (Zo was zijn hele leven al verlopen: eerst een goede slok en dan zouden we wel weer zien. Hoe meer glazen, hoe beter de toekomst eruitzag, maar hoe minder er van die toekomst gerealiseerd werd.)

Hij nam de pint in zijn rechterhand en bracht ze aan zijn lippen. Het deed hier nog steeds evenveel deugd als in de goede oude tijd en hoewel hij wist dat hij het niet mocht doen, dronk hij ze snel in twee, drie teugen leeg, zodat hij onmiddellijk aan de volgende zou kunnen beginnen.

'De volgende mag komen, Jacky, 't smaakt nog altijd even goed,' zei hij, terwijl hij moeite moest doen om niet in huilen uit te barsten. (Dit was de eerste fase: eerst kwamen de tranen. De tranen wezen op medelijden, zelfmedelijden vooral, aldus de rapporten van de psychiaters. Op de Boekenbeurs had hij er niet aan kunnen weerstaan om twee trappisten

binnen te gieten, zodat het niet hoefde te verwonderen dat hij bij Jacky nu al emotioneel werd. Nochtans had hij niet verwacht dat de tranen zo snel zouden komen, want het beven en de angst leken een signaal dat het effect van de alcohol al uitgewerkt was. Maar hij had beter moeten weten, want alleen door de euforie van de vorige glazen had hij het aangedurfd om zijn oude kameraden nog eens op te zoeken, kameraden die overigens nergens te bespeuren waren.)

'En wat brengt u hier? Ik had gehoord dat gij nu in Brussel woonde,' zei Jacky, terwijl hij Walter een tweede pint serveerde.

'Ik ben naar de Boekenbeurs geweest.' De eerste pint had ervoor gezorgd dat Walter weer normaal kon nadenken over datgene wat Jacky hem zei. 'Het was er benauwd, Jacky. Al die mensen die mij aanstaarden, als schimmen in de onderwereld. Ze moesten mij niet. Ik wilde alleen maar een boek kopen, Jacky, alleen maar een boek kopen, over literatuur en psychiatrie: Celan, Plath, Meysing. Ik heb het niet gevonden, het was er niet, het lag er niet, kun je dat geloven? Terwijl het voorbestemd was voor mij, heeft een ander het meegenomen. Nu, ik mag niet klagen, ze hadden voor mij nog iets overgehouden: hier...'. Hij wilde het boek tonen dat hij gekocht had, maar Jacky had geen interesse in de literaire praatjes van Walter.

Stel je voor dat je in een straat loopt en dat je door een open raam een stel ruzie hoort maken. Uit het raam van de buurman klinkt muziek van Bach. De muziek van Bach en de ruzie verstrengelen met elkaar omdat ze tegelijk gebeuren, maar ze veranderen elkaar niet. Je kunt geliefden, vrienden, familie hebben: uiteindelijk ben je alleen. Ik ben dat steeds beter gaan begrijpen en vind het een allengs choquerende gedachte: iets in je wezen is volslagen geïsoleerd. Eigenlijk ben ik zoals een klein kind, kinderen proberen ook alles keurig op hun plaats te houden, want hun wereld valt voortdurend in duigen. Soms vind ik het jammer dat ik geen schrijver ben, want je schept afstand tussen jezelf en wat je beschrijft. Ik denk dat het hele schrijfproces bestaat uit afstand nemen. Dat is de waarde ervan voor de schrijver en voor de mensen die het resultaat lezen van het proces, waarin het onrijpe, het individuele, het niet-beoordeelde en het niet-onderzochte naar een universeler plan worden getild. En zo ging dat de afgelopen dagen maar door. Ik hoop hier volgend jaar meer klaarheid in te kunnen brengen. In ieder geval: om je eigen werkelijkheid te bepalen, moet je vechten tegen de druk van anderen. Altijd. Tot later en veel liefs,

Walter

'Aha, de professor is zijn oude pluimen toch nog niet kwijtgeraakt, zie ik. Ge leest dus nog, die aders in uw ogen hebben uw pupillen dus nog niet volledig vertroebeld.'

'Gelukkig,' zei Walter, 'als ik niet meer kon zien om te lezen of te schrijven en alleen nog maar mijn oren had om het gezeik van anderen te moeten aanhoren, dan maakte ik mezelf van kant. Dan dronk ik mezelf dood.' Walter proestte het uit. Dat was een van zijn kwalijke eigenschappen, zo vond hij zelf: altijd – en vooral – lachen met zijn eigen grappen, nooit of nauwelijks met die van een ander. 'Maar geef nu toe, die zat toch!' zei hij vervolgens en maakte een wegwerpgebaar dat moest aantonen dat hij het maar best allemaal relativeerde.

'Ha, ook tegen uzelf praten hebt ge nog niet verleerd!'

Walter hoorde al niet meer wat Jacky zei; het bier leek zijn enige gezelschap. 'Eigenlijk ging ik naar de vrouw van mijn leven,' zei hij tegen het halflege glas. 'Maar die kans is alweer verkeken. Ze wacht nochtans op mij. Ze wacht altijd op mij. Maar daarnet was ik te nuchter om een redelijk figuur te slaan en nu ben ik weer aan het drinken, zonder enige rem, en zo kan ik mij toch ook niet aan haar vertonen, of wel soms?' Het glas bevestigde zijn woorden door er gewoon te zijn, voor hem. Hij dronk het leeg en kreeg prompt een nieuwe pint, automatisch, net als vroeger.

Lieve M,

Ik schrijf terwijl ik mezelf wieg, zoals een gek geworden moeder haar dode kind, schreef ooit Pessoa. Al ruim een week vecht ik tegen een verdriet dat ik niet helemaal kan verklaren. Toen ik een week geleden naar de Boekenbeurs vertrok, wist ik meteen dat ik die dag niet had moeten gaan, want ik zat slecht in mijn vel. De novembermaand is voor mij een zware maand: het gemis is te groot. Voordien had ik al twee kerkhoven bezocht, dat van Mechelen van mijn vader en dat van Turnhout waar mijn lievelingstante ligt, van wie ik destijds geen afscheid heb kunnen nemen. Daar komt nog bij dat in november V. verjaart (ze wordt nu 23) en ik al jaren niets van haar vernomen heb. Soms loop ik al wenend door het Zoniënwood (met Schumann in mijn hoofd) en dan vind ik wel dat dit gedrag moet stoppen. Dan verval ik in mijn oude remedie: drank als pijnstiller. Tucholsky zei ooit: je bezoekt jezelf zodra je op een kerkhof naar de doden gaat. Tja! In ieder geval heb ik me goed herpakt; vroeger trok ik naar de ontwenningsskliniek, dus in die zin vind ik wel dat ik erop vooruitga. Overigens ben ik toch blij de Boekenbeurs te hebben bezocht, blij omdat ik een schitterend

boek kon kopen, nl. 'De menselijke soort' van Robert Antelme. Het is een apart boek over de concentratiekampen, maar eerder meditatief dan episch, een werk over leven en vooral overleven. Het boek is de adem waardoor hij overleefde. Voor zijn arrestatie was hij de partner van Marguerite Duras en het is zijn enige boek. Ik blijf natuurlijk zitten met mijn schuldgevoel waarom ik geen teken van leven gaf, maar – eenmaal terug op straat – blokkeerde ik totaal, ben voor het eerst uit Antwerpen gevlucht. Zo zie je maar dat mijn maandelijks bezoeken aan Dr. X nog van belang voor me zijn.

Walter

P.S. Wat met mensen die iets anders zeggen dan ze denken en uiteindelijk iets anders doen dan ze zeggen?

2.

'Ook naar Brussel?', vroeg hij aan de vrouw die vanwege haar lange regenmantel al enige tijd zijn aandacht trok. (De mantel had een okergele kleur, wat hem bijzonder fascineerde. Hij fantaseerde dat ze een zuiders type was.) De vrouw knikte en lachte minzaam.

'Brussel-Noord?'

'Neen, Centraal. Altijd Centraal. En u?'

'O ik, ik kan kiezen. Ik kan afstappen in het Noord-station, maar ook Centraal is een optie. Ik woon in Elsene, aan de rand van de Matongé-wijk. Ik leef zoals de Congolezen. Tijd is geen optie voor mij. Ik stap af waar ik zin in heb. Als ik wil wandelen, kies ik Centraal; wil ik nog eens de onderaardse gangen van de metro én zijn bewoners zien, dan wordt het Noord. Maar ik denk dat het vandaag Centraal wordt, hahaha.'

De vrouw lachte met hem mee: eindelijk eens iemand die met zijn grappen lachte! (Al leek ze wel eerder te lachen door zijn aanstekelijke lach dan met de inhoud van zijn woorden. Of was die twijfel weer een bewijs van zijn nooit aflatende faalangst, zoals Dr. X zegt. Hij kon een nieuwe lach nauwelijks verbergen. De vrouw bekeek hem even, maar ging er niet dieper op in.) 'Ik kom juist van mijn stamcafé,' zo vervolgde Walter. 'Enfin stamcafé...,' stamelde hij plots en maakte ondertussen een vergoelijkend gebaar, alsof Jacky, de barman, mee stond te luisteren. 'Het is een café waar ik al jaren niet meer geweest was, maar waar ze mij wel altijd verwelkomen. Een tweede thuis, ziet u,... Het is jarenlang mijn stamcafé geweest, maar dat is nu voorbij. Toch ben ik er nu nog even naartoe geweest. Dat vereiste moed,

veel moed.' En om die moed te vinden, moest er gedronken worden, zo dacht hij nog. Hij was blij dat hij die gedachte niet luidop had uitgesproken, hij zou meteen als dronkelap gebrandmerkt zijn. 'Ach, Walter,' fluisterde een stem in hem, 'ze weet toch al dat je drinkt, ze riekt het, man, ze riekt het.' De vrouw merkte op dat Walter tegen zichzelf praatte, maar ging er niet op in. Wat kon haar deze toevallige voorbijganger schelen...

Uiteraard blijf ik mijn contact met Dr. X koesteren, want als psychiater vindt hij me boeiend wegens zeer complex! Trouwens, ik bezoek nu ook een psycholoog in Brussel die me erg ligt. Er is veel vraag naar psychologen, blijkbaar is voor veel mensen het leven niet eenvoudig. Nu, dat is het voor mij deze maand ook niet en hier komt het verhaal van mijn hel. Waar ik bang voor was, is gebeurd, namelijk telkens als ik uit zo'n kliniek kom, vlieg ik in de drank, om opnieuw mijn balans te vinden - dat lijkt wat vreemd, maar het is mijn reactie als ik te lang kort word gehouden. Ik zit met een hoop telefoons op bierviltjes als gevolg van een ruige week. Een kort overzicht:

- a) uitgaan met drie jonge Ierse koppels;*
- b) ik zit in een Vlaams bluescafé ineens in het gezelschap van een zekere Ida, 47 jaar, en moet constateren dat we te veel drinken;*
- c) bij een frituur aan de Beurs 's nachts spreekt een man me aan en zegt op zoek te zijn naar liefde. Op slag ben ik nuchter;*
- d) op de trein van Antwerpen naar Brussel ontmoet ik een mooie, interessante vrouw, een voormalige modeontwerpster die nu een boetiek in Antwerpen heeft. We zijn samen iets gaan drinken op het Muntplein. Ze heette Frieda. Haar bierviltje ben ik kwijt. Ik ben al vaak naar het café teruggegaan, zonder haar weer te zien;*
- e) ik ontmoet twee vrouwen die voor een cultureel centrum werken en me kunnen gebruiken, maar ik wil niet als vrijwilliger werken. Meteen stopt het elkaar trakteren van biertjes;*
- f) top of the bill: na een avondwandeling in het woud kom ik op de bus naar huis een zekere Myriam tegen. Ze vroeg me haar te helpen thuis te komen, ze leek me zes maanden zwanger, maar dat bleek een gevolg te zijn van overmatig pillengebruik; ze was vroeger mannequin en ja, het is ergens ontspoord. Ik had nog nooit zo'n onvoorstelbare rommel in een flat gezien, je begrijpt dat ik daar heel snel ben weggegaan. Wat heb ik tenslotte met mode te maken?*

Uiteindelijk ben ik tot rust gekomen bij mijn Brusselse psycholoog en nu ga ik de maand uitzieken en nadenken om mijn verdere leven nog een beetje zinvol door te brengen.

Walter wilde graag verder praten met de vrouw in de okergele mantel, maar geraakte al wat moeilijker uit zijn woorden. Hoeveel pinten hij bij Jacky gedronken had, wist hij niet meer, maar het moesten er toch een hele hoop geweest zijn, want de woorden kwamen niet meer vanzelf. Jammer, de spraakzaamheid en de vrijpostigheid kenden een omgekeerde grafische curve onder invloed van de drank: het eerste daalde zienderogen, het tweede kon stijgen tot in de oneindigheid. Onder impuls van de vrijgekomen moed deed hij nog een poging. Hij hoopte zijn taalvermogen onder controle te houden en het niet definitief te verknoeien.

'Het was er ambiance, mevrouw, zoals op de hoogdagen van weleer. En Jacky, de barman, vloog me onmiddellijk in de armen toen hij me zag. Vriendschap, het bestaat nog, hoor. We hoeven niet te wanhopen. Na al die jaren leek er niets veranderd.' Walters stem trilde nu. 'En ook de andere makers waren er nog steeds. Ze waren me niet vergeten. We hebben gezongen, net als toen, en weet u wat er gezongen werd? Leo Ferré, mevrouw, alsjeblief.' Walter liet zich meedrijven op zijn roes en raakte geleidelijk buiten zijn zinnen. Niets kon hem nu nog stoppen. Iedereen mocht weten wie hij was, wat hem dreef. De schaamte viel voorgoed weg en hij begon luidkeels Ferré te zingen.

Avec le temps...

Avec le temps, va, tout s'en va

L'autre à qui l'on croyait pour un rhume, pour un rien

L'autre à qui l'on donnait du vent et des bijoux

Pour qui l'on eût vendu son âme pour quelques sous

Devant quoi l'on se traînait comme traînent les chiens

Avec le temps, va, tout va bien

Avec le temps...

Avec le temps, va, tout s'en va

On oublie les passions et l'on oublie les voix

Qui vous disaient tout bas les mots des pauvres gens

Ne rentre pas trop tard, surtout ne prends pas froid

Zijn stem weergalmde in het dak van het Antwerpse station. En hij was geslaagd! Ze was niet weggelopen, integendeel, ze leek zijn gezelschap wel op prijs te stellen en begon al veel spontaner te reageren op zijn vragen. Toen de trein naar Brussel eraan kwam, namen ze plaats in dezelfde coupé. Ze gingen over elkaar zitten. Walter werd een opgewonden spanning gewaar die hij al jaren niet meer gevoeld had. ■